

РУШАЙ

Едуард Ігорович,
аспірант ДВНЗ «Переяслав-
Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
eduard_rushai@ukr.net
(м. Переяслав-Хмельницький)

**ОЛЕКСАНДР ЦИНКАЛОВСЬКИЙ (1898–1983 рр.) –
ВИДАТНИЙ ІСТОРИК ТА КРАЄЗНАВЕЦЬ ВОЛИНІ
(ДО 120-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)**

Стаття присвячена дослідженню життєвого і творчого шляху відомого історика та краєзнавця Олександра Миколайовича Цинкаловського (1898–1983 рр.). Стисло охарактеризована творча діяльність науковця. Окреслено його внесок у розвиток краєзнавства Волині. Зроблено акцент на життєвих подіях ученого та формуванні його світогляду як дослідника Волинського краю. Встановлено, що детальне вивчення історії Волині було основою його наукових досліджень. Доведено, що на сьогоднішній день життєвий шлях видатного ученого ґрунтовно не досліджений. Зокрема, актуальним залишається період навчання у Варшавському університеті, а також період наукової діяльності після переїзду дослідника до Кракова. Питання створення інтелектуальної біографії О. Цинкаловського залишається відкритим.

Ключові слова: Олександр Цинкаловський, Волинь, історія, краєзнавство, краєзнавчі дослідження.

ALEXANDER TSINKALOVSKY (1898–1983) –

PROMINENT HISTORIAN AND ETHNOGRAPHER OF VOLYN

(TO THE 120th ANNIVERSARY OF HIS BIRTHDAY)

The article is dedicated to the life and creative path of the famous historian and ethnographer Alexander Tsinkalovsky (1898–1983). The creative activity of the scientist is briefly described. His contribution to the development of the local studies of Volyn is determined. An emphasis is made on the life events of the scientist and formation of his worldview as a researcher of the Volyn region. It is determined that a detailed study of the history of Volyn was the basis of his scientific research. It is

proved that at present the life of the famous scientist is not verifiable. In particular the period of study at the University of Warsaw, as well as the period of scientific activity after moving the researcher to Krakow remains actual. The creation of an intellectual biography of Tsinkalovsky remains open.

Key words: Alexander Zinkalovsky, Volyn, history, local lore studies.

АЛЕКСАНДР ЦИНКАЛОВСКИЙ (1898–1983 гг.) – ВЫДАЮЩИЙСЯ ИСТОРИК И КРАЕВЕД ВОЛЫНИ (К 120-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ)

Статья посвящена исследованию жизненного и творческого пути известного историка и краеведа Александра Николаевича Цинкаловского (1898–1983 гг.). Кратко описана творческая деятельность ученого. Определены его вклад в развитие краеведения Волыни. Сделан акцент на жизненных событиях ученого и формировании его мировоззрения как исследователя Волынского края. Установлено, что детальное изучение истории Волыни было основой его научных исследований. Доказано, что на сегодняшний день жизненный путь выдающегося ученого основательно не исследован. В частности, актуальным остается период обучения в Варшавском университете, а также период научной деятельности после переезда исследователя в Краков. Вопрос создания интеллектуальной биографии А. Цинкаловского остается открытым.

Ключевые слова: Александр Цинкаловский, Волынь, история, краеведение, краеведческие исследования.

У 2018 р. виповнилося 120 років від дня народження Олександра Миколайовича Цинкаловського – історика та краєзнавця, знаного не лише в Україні, а й за її межами, одного з найвідоміших дослідників минулого Волині та міста Володимира-Волинського. Незважаючи на величезний вклад у розвиток та популяризацію українського краєзнавства, збереження та відновлення історичних пам'яток, О. Цинкаловський належав до когорти тих людей, про життя і діяльність яких радянська влада забороняла навіть згадувати. Діяльність науковця не була належно оцінена в радянській Україні. Лише через 15 років після його смерті (1983 р.) представники волинської інтелігенції зробили першу спробу повернути ім'я славетного земляка до України. Крім того, міжнародна наукова історико-краєзнавча конференція «Минуле і сучасне Волині і Полісся: О. Цинкаловський і край», яка проходила у 1998 р., приурочувалася 100-річчю від дня народження О. Цинкаловського та популяризації наукового доробку вченого.

Олександр Миколайович Цинкаловський (1898–1983 рр.) – історик, археолог, етнолог, краєзнавець, автор понад 140 наукових праць. Його роботи присвячені в основному дослідженню історії, історичних пам'яток, археологічних знахідок на території Волині та Полісся. Науковий доробок вченого справді вражає, різносторонність зацікавлень О. Цинкаловського не дає змогу аналізувати його діяльність в межах однієї якоїсь науки. Актуальність обраної теми визначається відсутністю ґрунтовної праці про життя і творчу спадщину О. Цинкаловського. Дослідження інтелектуальної біографії О. Цинкаловського дозволить окреслити його місце та роль у вивченні історії, археології, етнографії та відновленні історичних пам'яток Волинського краю.

Метою статті є популяризація особистості відомого краєзнавця та історика О. Цинкаловського.

Одну з перших спроб підсумувати творчу спадщину вченого і подати бібліографію його праць здійснив М. Бойко. Серед авторів з української діаспори, які писали про наукову діяльність О. Цинкаловського, слід назвати А. Курдидика, С. Радіона, В. Шиприкевича.

У 2007 р. авторський колектив на чолі з Г. Охріменком опублікував книгу «Олександр Цинкаловський та праісторія Волині», в якій висвітлюється творчий шлях ученого, а також продовження його археологічних, етнографічних та краєзнавчих досліджень [1].

У 2008 р. поет і краєзнавець О. Бобак видав книгу «Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства», в якій розповідає про життєвий шлях та генеалогічне дерево науковця [2]. Окрім цього, питанням висвітлення біографії О. Цинкаловського займались Г. Гуртовий, О. Каліщук, М. Корзонюк, О. Ошуркевич, А. Пісоцький, В. Пясецький. Стислі біографічні відомості містять праці Б. Яновича, О. Цибульської, О. Ошуркевича, Л. Катинської та багатьох інших науковців. Однак станом на сьогоднішній день усебічного дослідження життя та наукового доробку О. Цинкаловського немає.

Народився майбутній учений 9 січня 1898 р. у м. Володимир-Волинський, Волинської губернії (нині м.Володимир-Волинський, Волинської області, Україні). Батько – Микола Цинкаловський – деякий час перебував на царській службі, займаючи досить високу посаду чиновника (був титулярним радником). Мати – Христина Нітецька – походила зі знаного польського роду Нітецьких. Її батько, Павло Герасимович Нітецький, втративши дворянський титул за участь у Січевому повстанні (1863–1864 рр.) проти панування Російської імперії, віддався пошуку старожитностей та антикваріату на Волині. Саме цікаві розповіді діда Павла про минуле, історичні пам'ятки міста прищепили ще малому Олександру любов до рідного краю та підштовхнули до вивчення його історії.

Згодом батька по службі перевели до Ковеля (заступник начальника акцизного управління). Олександр навчався у Ковельській чоловічій прогімназії у 1914–1915 рр. «Поводирем» у світ українського фольклору та історії для юнака став учитель української мови І. Яновський, теплі спогади про якого Олександр проніс через усе життя [2, с. 16]. Але закінчити науку у Ковелі не судилося. Почалась Перша світова війна, тому сім'я Цинкаловських була змушена евакуюватись до Тамбова (Росія). Там шляхи родини на деякий час розійшлися. Олександра забрав дядько Микола до Казані, де він закінчив гімназійне навчання, а згодом вступив до Казанського університету. О. Цинкаловський згадував: «У Казані я відразу здобув приятелів, і серед них моїм щирим колегою став онук російського композитора Римського-Корсакова. Але помимо того я постійно почувався дуже чужо: чуже середовище, відмінні краєвиди і звичаї. Правда тут було не мало переселених українців, особливо серед військових. Я знав кілька старшин з Володимира і Ковеля» [3, с. 28]. Але вчитись знову не вдалось – евакуйовані українські родини повертались на Батьківщину. Восени 1917 р. від'їхав до Тамбова, до зустрічі з родиною і надалі повернення на Україну. Батько, Микола Миколайович, отримав посаду у Зв'язелі (нині Новоград-Волинський). Там же Олександр Цинкаловський добровольцем вступив до лав війська УНР. Його направили до школи

підстаршин, а згодом у культурний відділ армії, адже молодій українській державі бракувало освічених кадрів, які змогли б навчати молоде покоління. Саме ці сторінки біографії вченого змусять його покинути радянську Україну, адже він зазнав би жорстоких репресій зі сторони радянської влади. У 1921 р. підписаний Ризький договір, внаслідок якого вся Західна Волинь відійшла до Польщі, і вчений вперше змушений переходити радянсько-польський кордон аби повернутися в рідне місто, Володимир.

Юнак почав учителювати в с. Осмиловичі (нині Іваничівський район). Тут вивчав місцеву топоніміку, цікавився історичними та археологічними пам'ятками. Водночас молодий юнак старанно збирав відомості про минуле міста, проводив перші археологічні розкопки, збирав дані про багатовікову історію рідного міста. Як згадував пізніше сам Олександр Миколайович: «Ці пошуки вимагали від мене всебічних знань з палеографії, будівництва і малярства, а також часто консультуватися з директором Українського Національного музею професором Іларіоном Свенцицьким, з професорами Іваном Щендриком, Володимиром Січинським та іншими фахівцями» [4, с. 10].

Пропрацювавши кілька років учителем, Олександр Цинкаловський передав учителювання своїй молодшій сестрі Олені, перейшов радянсько-польський кордон і у 1925 р. вступив до Варшавського університету, відчуваючи брак знань. Навчався на богословському факультеті, адже вступ на історичний для православних був недоступний. Спеціалізувався на церковній історії та християнській археології. О. Цинкаловський почав серйозно займатися науковою діяльністю. Не забуваючи Батьківщину, по закінченню навчання написав магістерську роботу на тему «Сліди раннього християнства на Волині – до князя Володимира Великого», цілком присвячену рідному краю. Будучи ще студентом університету завдяки рекомендації відомого археолога В. Антоновича хлопець став співробітником Варшавського археологічного музею, за завданнями якого виїжджав в експедиції на Волинь та Полісся для огляду історичних пам'яток або проведення археологічних досліджень упродовж 30–40 рр. ХХ ст. Завдяки цьому дослідник отримав доступ до

історичних джерел рідної Волині [5, с. 14]. У 1935 р. виходить у світ дарунок рідному місту, науково-краєзнавча праця «Княжий город Володимир», в якій вчений розповідає найважливіші етапи життя рідного Володимира-Волинського з найдавніших часів до 1935 р. [6, с. 12].

У 1930-х рр. Олександр виїхав на Кременеччину, де познайомився зі своєю майбутньою дружиною Раїсою Жишкевич, дочкою повітового писаря Антона Жишкевича [13]. Починаючи з 1937 до 1941 рр., О. Цинкаловський займав посаду директора «Музею землі Волинської ім. Віллібальда Бессера» [7, с. 15]. Саме у 1937 р. музей став самостійною установою і, як зазначав сам О. Цинкаловський, подаючи в листі від 27 лютого 1940 р., заступнику народного комісара освіти УРСР І.Я. Кірсі стислий опис Кременецького краєзнавчого музею: «Музей існує від 1937 року, як організація що управлялася своїм розширеним статутом...» [12]. Будучи директором учений піклувався про поповнення та розширення експозиції музею. Також, слід відзначити, що завдяки старанням Кременецького краєзнавчого музею і, зокрема, О. Цинкаловського, 3 листопада 1940 р. було відкрито будинок-музей ім. Юлія Словацького, польського поета. В ньому зібрано багато речей, рукописів, першодруків, які безпосередньо належали поету. Окрім цього, директор О. Цинкаловський не забував і про свій краєзнавчий словник. У листі за 1940 р. він пише: «...від 1930 р. я працюю над такою картою (археологічна карта б. Волині, тепер обл. Волинська, Рівненська і північна частина Тернопільської), збираючи археологічний і топономастичний матеріал. В 1937 р. в томі Записок Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові було надруковано частину цієї праці». Але, як повідомляв сам О. Цинкаловський, на наукову діяльність у нього не вистачало часу в зв'язку з основною роботою по музею на посаді адміністративного директора. Науковець навіть думав звільнитися з посади, присвятивши більше часу впорядкуванню та узагальненню своєї праці.

Не маючи вдосталь часу на свою основну наукову працю, О. Цинкаловський все ж таки брав участь у розкопках, різноманітних конференціях, присвячених рідному краю, виїжджав у відрядження. Зокрема,

виступив з повідомленням «Селище трипільської культури в с. Беденах над Горинею» на IV науковій конференції Інституту археології Академії наук Української РСР, присвяченій епохам неоліту і бронзи на Україні, яка проходила з 29 січня по 1 лютого 1941 р. у м. Києві. У червні того ж року виїхав до археологічного інституту Академії наук у Львові у справі розкопів Шумського городища і експонатів з розкопів в с. Вікнинах Великих [12].

З переміщенням фронту Другої світової війни назад на Західну Україну О. Цинкаловський разом з дружиною змушені навесні 1943 р. емігрувати до Варшави, де вчений очолив Волинський відділ Археологічного музею й надалі досліджував малу Батьківщину. У 1944 р. подружжя стало свідками Варшавського повстання, під час якого згоріла майже третина праць ученого. Після Другої світової війни Цинкаловські переїхали до Кракова, де Олександр Миколайович почав працювати у Будинку книги, а з 1952 р. – секретарем Польського Археологічного Товариства [2, с. 46]. Дослідник активно листувався з сестрою Оленою і за нагоди приїздив до неї у Володимир-Волинський.

Окрім цього, з листів О. Цинкаловського до сестри Олени, які знаходяться на обліку у Володимир-Волинському історичному музеї ім. О. Дверницького, можна прослідкувати те, що він підтримував зв'язок з молодими українськими науковцями, краєзнавцями і палко заохочував їх вивчати та зберігати історичні пам'ятки. Так, у листі до сестри Олени від 27 листопада 1966 р. О. Цинкаловський писав: «Добре, на мою думку, робить Пучковський, що збирає старовину у себе і закладає маленький музей, таку ініціативу варто тільки привітати» [8]. Окрім цього, науковець завжди теплим словом згадував Луцький і Володимирський музеї, племінницю Талю (Наталію Назарівну Грабарчук), Ніну Прокопівну Річинську, дружину відомого краєзнавця Волині Арсена Річинського, яка була однією із засновниць жіночої культурно-добродійної організації «Союз Українок» у 1928 р.

Слід зазначити, що період життя науковця у Польщі – це безкінечна туга за Україною та рідними. В листі до сестри Олени від 24 червня 1958 р.

О. Цинкаловський писав: «Мої дороги і такі далекі! Цілий серцем хотів би якнайскоріше приїхати до Володимира, щоб по довгому часі зобачитися з Вами, щоб поговорити про все, що тільки нас може цікавити і що для нас є найближче» [9].

Працею усього життя О. Цинкаловського є двотомний краєзнавчий словник від найдавніших часів до 1914 р. – «Стара Волинь і Волинське Полісся», над яким він працював понад 30 років. Пройшовши пішки усі закутки Старої Волині (нині – територія Волинської, Рівненської, Житомирської, Хмельницької та частково Тернопільської областей), О. Цинкаловський описав 1442 населених пункти, досліджував архіви старих церков, робив знімки, збирав і описував старі, часто рукописні книги й ікони. Загалом було описано близько 5600 історичних об'єктів, багато з яких на сьогоднішній день вже немає на карті України. В листі до сестри Олени від 25 червня 1965 р. на Волинь він писав: «Хочу якнайшвидше закінчити свій словник. Тільки тепер для мене стало зрозуміло, що я взяв на себе завеликий тягар, який міг би виконати колектив наукових працівників. Але вже пізно і видно вже берег, до якого мушу допливти» [10]. Нарешті у 1968 р. О. Цинкаловський повіз готову до друку працю до Києва, в Академію наук. Однак справа не зрушилася з місця. Після шестирічного зволікання він змушений забрати працю назад до Польщі. Словник побачив світ у далекій Канаді, тому що у Радянському Союзі ця наукова праця не була потрібна. У 1984 та 1986 рр. вийшли перший та другий том відповідно. Однак побачити працю невтомному досліднику не судилося.

Олександр Миколайович Цинкаловський помер 19 квітня 1983 р. Так як він був релігійною людиною, то хотів бути похованим серед «православних братів». У листі від 10 жовтня 1947 р. до сестри О. Цинкаловський писав: «Коштовало нам це не мало грошей, клопотів, виїздів до Варшави, де закупили ми на Вольському цвинтарі (православному) спільне місце. Прошу не прийматися, бо краще забезпечитися на усякий випадок, так як більшість наших знайомих це вже зробили. Прошу також зрозуміти нас, бо хочемо бути поховані серед своїх друзів, знайомих і одновірців» [11].

Таким чином, постать Олександра Цинкаловського є однією з найяскравіших у вітчизняній історичній (краєзнавчій, археологічній, етнографічній) науці. Проживши майже все життя за кордоном, він не втрачав зв'язків зі своєю рідною Україною. На сьогоднішній день життєвий шлях видатного ученого ґрунтовно не досліджений. Зокрема, актуальним залишається період навчання у Варшавському університеті, а також період наукової діяльності після переїзду дослідника до Кракова. Питання створення інтелектуальної біографії О. Цинкаловського залишається відкритим. Окрім того, детального аналізу потребує і наукова спадщина вченого. Вона, без сумніву, є однією з найвагоміших серед досліджень історії Волині та слугує першоджерелом для всіх подальших розвідок у цьому напрямку.

Список використаних джерел та літератури

1. Олександр Цинкаловський та праісторія Волині / Г. Охріменко та ін. Луцьк : Волин. обл. друкарня, 2017. 740 с.
2. Бобак О. М. Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства. Луцьк : Волин. обл. друкарня, 2008. 112 с.
3. Петруніна О. Олександр Цинкаловський і Волинь. *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край* : матеріали XXVI міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річниці від дня народження О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. Луцьк, 2008. С. 27–30.
4. Цинкаловський О. Дорогами Волині. *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край* : матеріали XXVI міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річниці від дня народження О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. Луцьк, 2008. С. 10.
5. Бобак О. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха Волинського краєзнавства. *Минуле і сучасне Волині та Полісся : Олександр Цинкаловський і край* : матеріали XXVI міжнар. наук. іст.-краєзн. конф., присвяч. 1020-ій річниці від першої писемної згадки про Володимир та 110-річниці від дня народження О. Цинкаловського, м. Володимир-Волинський, 22 лют. 2008 р. Луцьк, 2008. С. 11–17.
6. Цинкаловський О. Княжий город Володимир : історико-краєзнавчі нариси. Львів : НОВОград, 2017. 128 с.
7. Левчук А. Маловідомі сторінки біографії Олександра Цинкаловського в період перебування його на посаді директора Кременецького музею в кінці 30-х

– початку 40-х років ХХ ст. *Олександр Цинкаловський – велич особистості : матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 20-річниці від дня народж. О. Цинкаловського*, м. Володимир-Волинський, 13 лют. 2018 р. Володимир-Волинський, 2018. С. 14–16.

8. Лист О. М. Цинкаловського до сестри О. М. Грабарчук особистого характеру (24 червня 1958 р.). *Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького*. КД-2783.

9. Лист О. М. Цинкаловського до сестри О. М. Грабарчук особистого характеру (27 листопада 1966 р.). *Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького*. КД-2783.

10. Лист О. М. Цинкаловського до сестри О. М. Грабарчук особистого характеру (25 червня 1965 р.). *Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького*. КД-2783.

11. Лист О. М. Цинкаловського до сестри О. М. Грабарчук особистого характеру (10 жовтня 1974 р.). *Володимир-Волинський історичний музей ім. О. Дверницького*. КД-2783.

12. Документація Кременецького краєзнавчого музею, директора О. М. Цинкаловського. *Кременецький краєзнавчий музей*. ККМ-40468-Док-4444.

13. Особова справа повітового писаря Антона Жишкевича. *Кременецький краєзнавчий музей*. ККМ-34856-Док-3589.

References

1. Okhrimenko, H. and other (2017). *Oleksandr Tsynkalovskyi ta praistoriia Volyni* [Alexander Tsinkalovsky and prehistory of Volyn]. Lutsk. 740. [in Ukrainian].

2. Bobak, O. M. (2008). *Chas vidkryvaty istynu. Rodovid Oleksandra Tsynkalovskoho – patriarkha volynskoho kraieznavstva* [Time to open the truth. Pedigree of Alexander Tsinkalovsky – patriarch of Volyn regional studies]. Lutsk. 112. [in Ukrainian].

3. Petrunina, O. (2008). *Oleksandr Tsynkalovskyi i Volyn* [Alexander Tsinkalovsky and Volyn]. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissya : Oleksandr Tsynkalovs'kyu i kray : materialy KhKhVI mizhnar. nauk. ist.-krayezn. konf., prysvyach. 1020-iy richnytsi vid pershoyi pysemnoyi z-hadky pro Volodymyr ta 110-richnytsi vid dnya narodzhennya O. Tsynkalovs'koho, m. Volodymyr-Volyns'kyu, 22 lyut. 2008 r.* [Past and present Volyn and Polissya : Alexander Zinkalovsky and the edge : materials of the XXIII International. Sciences East-Territory conf., dedicating the 1020th anniversary of the first written mention of Vladimir and the 110th anniversary of the birth of O. Tsinkalovsky, Volodymyr-Volynskyu, February, 22, 2008]. Lutsk, 27–30. [in Ukrainian].

4. Tsynkalovskyi, O. (2008). *Dorohamy Volyni* [The roads of Volyn] *Mynule i suchasne Volyni ta Polissya : Oleksandr Tsynkalovs'kyu i kray : materialy KhKhVI mizhnar. nauk. ist.-krayezn. konf., prysvyach. 1020-iy richnytsi vid pershoyi pysemnoyi z-hadky pro Volodymyr ta 110-richnytsi vid dnya narodzhennya O. Tsynkalovs'koho, m. Volodymyr-Volyns'kyu, 22 lyut. 2008 r.* [Past and present Volyn and Polissya : Alexander Zinkalovsky and the edge : materials of the XXIII

International. Sciences East-Territory conf., dedicating the 1020th anniversary of the first written mention of Vladimir and the 110th anniversary of the birth of O. Tsinkalovsky, Volodymyr-Volynskyy, February, 22, 2008], Lutsk, 10. [in Ukrainian].

5. Bobak, O. (2008). *Rodovid Oleksandra Tsynkalovskoho–patriarkha Volynskoho kraieznavstva* [Pedigree of Alexander Tsinkalovsky – patriarch of Volyn regional studies]. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissya : Oleksandr Tsynkalovs'kyy i kray : materialy KhKhVI mizhnar. nauk. ist.-krayezn. konf., prysvyach. 1020-iy richnytsi vid pershoyi pysemnoyi z-hadky pro Volodymyr ta 110-richnytsi vid dnya narodzhennya O. Tsynkalovs'koho, m. Volodymyr-Volyns'kyy, 22 lyut. 2008 r.* [Past and present Volyn and Polissya : Alexander Zinkalovsky and the edge : materials of the XXIII International. Sciences East-Territory conf., dedicating the 1020th anniversary of the first written mention of Vladimir and the 110th anniversary of the birth of O. Tsinkalovsky, Volodymyr-Volynskyy, February, 22, 2008], Lutsk, 11–17. [in Ukrainian].

6. Tsynkalovskyi, O. (2017). *Kniazhyi horod Volodymyr : istoryko-kraieznavchi narysy* [Princess town Vladimir : historical and ethnographic essays]. Lviv, 128. [in Ukrainian].

7. Levchuk, A. (2018). *Malovidomi storinky biohrafiyi Oleksandra Tsynkalovs'koho v period perebuvannya yoho na posadi dyrektora Kremenets'koho muzeyu v kintsi 30-kh – pochatku 40-kh rokiv XX st.* [Little-known pages of Oleksandr Tsinkanovsky's biography during his tenure as director of the Kremenets Museum in the late 30's – early 40's of the twentieth century]. *Oleksandr Tsynkalovs'kyy – velych osobystosti : materialy Vseukr. nauk. konf., prysvyach. 20-richnytsi vid dnya narodzh. O. Tsynkalovs'koho, m. Volodymyr-Volyns'kyy, 13 lyut. 2018 r.* [Alexander Tsinkalovsky – the greatness of personality: materials Allukr. sciences conf., dedicating 20th anniversary of birthday. O. Tsinkalovsky, Volodymyr-Volynskyy, February, 13, 2018]. Volodymyr-Volynskyyi, 14–16. [in Ukrainian].

8. (1958). *Lyst O. M. Tsynkalovskoho do sestry O. M. Hrabarchuk osobystoho kharakteru 24 chervnia 1958* [A. M. Tsinkalovsky's letter to his sister O. M. Grabarchuk personally, June 24, 1958 year]. *Volodymyr-Volynskyyi istorychnyi muzei im. O. Dvernytskoho* [Volodymyr-Volynsky Historical Museum named after O. Dvernitsky]. KD-2783. [in Ukrainian].

9. (1966). *Lyst O. M. Tsynkalovskoho do sestry O. M. Hrabarchuk osobystoho kharakteru 27 lystopada 1966* [A. M. Tsinkalovsky's letter to his sister O. M. Grabarchuk personally, November 27, 1966 year]. *Volodymyr-Volynskyyi istorychnyi muzei im. O. Dvernytskoho* [Volodymyr-Volynsky Historical Museum named after O. Dvernitsky]. KD-2783. [in Ukrainian].

10. (1965). *Lyst O. M. Tsynkalovskoho do sestry O. M. Hrabarchuk osobystoho kharakteru 25 chervnia 1965* [A. M. Tsinkalovsky's letter to his sister O. M. Grabarchuk personally, June 25 1965 year]. *Volodymyr-Volynskyyi istorychnyi muzei im. O. Dvernytskoho* [Volodymyr-Volynsky Historical Museum named after O. Dvernitsky]. KD-2783. [in Ukrainian].

11. (1974). *Lyst O. M. Tsynkalovskoho do sestry O. M. Hrabarchuk osobystoho kharakteru 10 zhovtnia 1974* [A. M. Tsinkalovsky's letter to his sister O. M. Grabarchuk personally, October 10, 1974 year]. *Volodymyr-Volynskiy istorychnyi muzei im. O. Dvernytskoho* [Volodymyr-Volynsky Historical Museum named after O. Dvernitsky]. KD-2783. [in Ukrainian].

12. *Dokumentatsiia Kremenetskoho kraieznavchoho muzeiu, dyrektora O. M. Tsynkalovskoho* [Documentation of the Kremenets Regional Museum, Director O.M. Tsinkalovsky]. *Kremenets'kyi krayeznavchyy muzey* [Kremenets Local History Museum]. KKM-40468-Dok-4444. [in Ukrainian].

13. *Osobova sprava povitovoho pysaria Antona Zhyshkevycha* [Personal affair of county district secretary Anton Chyshkevich]. *Kremenets'kyi krayeznavchyy muzey* [Kremenets Local History Museum]. KKM-34856-Dok-3589. [in Ukrainian].

Рецензент:

Шевченко В.Ф., д.і.н., проф.

Надійшла до редакції 12.09.2018 р.